

11.Sınıf Tarih Kazanım Listesi ve Açıklamaları

1. ÜNİTE: DEĞİŞEN DÜNYA DENGELERİ KARŞISINDA OSMANLI SİYASETİ (1595-1774)

11.1.1. 1595-1700 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.

- Başlıca siyasi gelişmeler olarak Haçova Muharebesi (1596), Zitvatorok Antlaşması (1606), Nasuh Paşa Antlaşması (1612), Serav Antlaşması (1618), Hotin Antlaşması (1621), Kasr-ı Şirin Antlaşması (1639), Girit'in Fethi (1669), Bucaş Antlaşması (1672), Bahçesaray Antlaşması (1681), II. Viyana Kuşatması (1683), Karlofça Antlaşması (1699) ve İstanbul Antlaşması (1700) verilir. Burada verilen kronolojik sıralama, öğrencilerin kronolojik düşünme becerilerini desteklemeye yöneliktir. Sıralanan olay ve olgulara ilişkin bir konu anlatımı yapılmamalı ve bunların ezberletilmesi yoluna gidilmemelidir.

11.1.2. XVII. yüzyılda değişen siyasi rekabet içerisinde Osmanlı Devleti'nin izlediği politikaları açıklar.

- Avusturya'yla yapılan Zitvatorok Antlaşması ile Avrupa diplomasisinde mütekabiliyet esasının kabul edildiği vurgulanır.
- Osmanlı Devleti'nin Kazak meselesinden dolayı kuzeye yönelme politikasına (Hotin-Kamanıçe ve Çehrin seferleri) değinilir.
- Kasr-ı Şirin Antlaşması ile Osmanlı Devleti'nin doğu sınırının büyük ölçüde belirlendiğine değinilir.
- ç) Öğrencilerin, II. Viyana kuşatması nedeniyle kurulan Kutsal İttifak'ın etkilerini ve Karlofça Antlaşması'nın tarihsel önemini açıklamaları sağlanır.

11.1.3. Denizcilik faaliyetlerinin içdenizlerden okyanuslara taşınmasının dünya siyasetine ve ticaretine etkilerini analiz eder.

- Öğrencilerin, Avrupalı güçlerin değişen denizcilik stratejilerini, küresel (askerî ve ekonomik) faaliyetlerini ve uyguladıkları sömürgeciliğin etkilerini analiz etmeleri sağlanır.
- Osmanlı Devleti'nin Akdeniz ve Karadeniz hâkimiyetinin zayıflamasının sebepleri üzerinde durulur. Bu bağlamda Osmanlı denizciliğinde kadırgadan kalyona geçişe değinilir.

11.1.4. 1700-1774 yılları arasındaki süreçte Osmanlı Devleti'nin diğer devletlerle yürüttüğü rekabeti ve bu rekabette uyguladığı stratejileri analiz eder.

- Başlıca siyasi gelişmeler olarak Prut Antlaşması (1711), Pasarofça Antlaşması (1718), Patrona Halil İsyanı (1730), Belgrad Antlaşması (1739), Kapitülasyonların sürekli hale gelmesi (1740), Çeşme Baskını (1770) ve Küçük Kaynarca Antlaşması (1774) verilir. Burada verilen kronolojik sıralama, öğrencilerin kronolojik düşünme becerilerini desteklemeye yöneliktir. Sıralanan olay ve olgulara ilişkin bir konu anlatımı yapılmamalı ve bunların ezberletilmesi yoluna gidilmemelidir.
- Osmanlı Devleti'nin Karlofça Antlaşması'yla kaybettiği toprakları geri alma stratejisine değinilir.

- Safevi Türk Devleti'nde yaşanan hanedan değişikliğinin Osmanlı Devleti'nin İran ve Rusya ile olan ilişkilerindeki etkisine değinilir.
- ç) 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı sebep ve sonuçları bakımından ele alınır. Bu bağlamda öğrencilerin, Kırım'ın kaybedilmesini tarihsel önem açısından analiz etmeleri sağlanır.

2. ÜNİTE: DEĞİŞİM ÇAĞINDA AVRUPA VE OSMANLI

11.2.1. Avrupa düşüncesinde meydana gelen değişimleri ve bunların etkilerini analiz eder.

- Roma Katolik Kilisesi'nin kurduğu baskıya karşı gelişen fikrî-manevi (Rönesans-Reform, sekülerleşme), sosyal ve ekonomik (merkantilizm ve burjuva sınıfının güçlenmesi) değişimler ana hatlarıyla ele alınır.
- Öğrencilerin, modern devletler hukukunun ortaya çıkması sürecinde Vestfalya Barışı'nı sebep ve etki açısından analiz etmeleri sağlanır.
- Bilim Devrimi'nin Avrupa'da meydana getirdiği değişime değinilir.

11.2.2. Avrupa'daki gelişmelere bağlı olarak Osmanlı idari, askerî ve ekonomik yapısında meydana gelen değişimleri analiz eder.

- Coğrafi Keşifler'in ardından Avrupa'ya ve dünyaya yayılan değerli madenlerin ortaya çıkardığı ekonomik değişimin Osmanlı coğrafyasında enflasyona yol açtığı vurgulanır.
- Kapitülasyonların sürekli hale gelmesinin Osmanlı ekonomisine etkisine değinilir.
- Merkantilist ekonomi ve Askerî Devrim'in, Osmanlı Devleti'nin toprak düzeninde ve buna bağlı savaş organizasyonunda yol açtığı zorunlu dönüşümler (Yeniçeri Ocağı mevcudunun artışı ve devşirme sisteminin sona ermesi; tımar sisteminin önemini yitirmesiyle ordunun lojistik sisteminin bozulması) kısaca açıklanır.
- ç) Öğrencilerin, Avrupalıların değişen savaş stratejileri üzerine Osmanlı ordusunun kale kuşatmasında uzmanlaşırken meydan muharebelerinde tecrübe kaybetmesini ve bunun etkilerini analiz etmeleri sağlanır.
- Osmanlı Devleti'nde artan savaş finansmanını karşılamak için alınan tedbirlere (vergilerin arttırılması, iltizam ve malikâne sistemleri ve olağanüstü savaş vergileri) değinilir.

11.2.3. Osmanlı devlet idaresi ve toplum düzenindeki çözümleri önleme çabalarını analiz eder.

- XVII ve XVIII. yüzyıllarda gerçekleşen isyanlar (Celâli ve Yeniçeri isyanları) kısaca ele alınır.
- İç siyasi karışıklıklara engel olmak amacıyla Ekber ve Erşed Sistemi'nin ihdas edildiğine değinilir.
- Layihalarda sunulan çözüm önerilerine Koçi Bey Risalesi örneği üzerinden değinilir.
- ç) Lâle Devri olarak bilinen dönemdeki yeniliklerin Osmanlı sosyal hayatındaki etkileri kısaca ele alınır.
- Avrupa'da matbaanın kullanılmaya başlanmasının bilginin üretilmesi ve bilgiye erişim alanlarında sağladığı imkânlarla temas edilerek Osmanlı Devleti'nde Müslüman ve gayrimüslimlerin matbaayı kullanmaya başlama süreçlerine değinilir.
- Öğrencilerin, dönemin ilim ve irfan geleneğini canlandıran kişilerden (Evliya Çelebi, Katip Çelebi, Gelenbevî İsmail Efendi vb.) birini araştırmaları ve bu kişinin Osmanlı ilim ve irfan geleneğindeki yerine ilişkin çıkarımlarda bulunmaları sağlanır.

- Öğrencilerin, 1595-1800 yılları arasında hüküm süren padişahlardan birinin idare tarzını dönemin bakış açısıyla değerlendirmeleri sağlanır.

3. ÜNİTE: DEVRİMLER ÇAĞINDA DEĞİŞEN DEVLET-TOPLUM İLİŞKİLERİ

11.3.1. Fransız İhtilali ve Avrupa'da Sanayi Devrimi ile birlikte devlet-toplum ilişkilerinde meydana gelen dönüşümü açıklar.

- Fransız İhtilali'ne giden süreç ve ihtilalin sonuçları ana hatlarıyla açıklanır.
- Öğrencilerin, ihtilalin sonuçları bağlamında Vendee Katliamı örneği üzerinden ihtilal süreci ve sonrasında yaşanan katliamları ana hatlarıyla açıklamaları sağlanır.
- Fransız İhtilali ile ortaya çıkan fikir akımlarının; imparatorlukların (Avusturya-Macaristan, Rusya ve Osmanlı) siyasi hayatlarına etkilerine ilişkin örneklerle değerlendirilir.
- ç) Geleneksel üretim tarzı ile endüstriyel üretim tarzı arasındaki farklara değerlendirilir.
- Avrupa'da Sanayi İnkılabı sonrasında belirginleşen sınıflı toplum yapısının mutlakiyetçi monarşilerin anayasal monarşilere dönüşmesi üzerindeki etkisine değerlendirilir.

11.3.2. Sanayi İnkılabı sonrası Avrupalıların giriştiği sistemli sömürgecilik faaliyetleri ile küresel etkilerini analiz eder.

- Öğrencilerin, Avrupa devletlerinin sömürgecilik faaliyetleri kapsamında yaptıkları katliamların etkileri hakkında çıkarımlarda bulunmaları sağlanır.

11.3.3. Osmanlı Devleti'nde modern ordu teşkilatı ve yurttaş askerliğine yönelik düzenlemelerin siyasi ve sosyal boyutlarını analiz eder.

- Fransız İhtilali sonrasında Avrupa'da uygulanmaya başlanan zorunlu askerlik sisteminin gerekçelerine ve sosyo-politik etkilerine değerlendirilir.
- Öğrencilerin, Osmanlı Devleti'nin yeni düzenli ordu kurma teşebbüslerinin (Nizam-ı Cedid, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması ve Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye) gerekçelerini analiz etmeleri sağlanır.

11.3.4. Ulus devletleşme ve endüstrileşme süreçlerinin sosyal hayata yansımalarını analiz eder.

- Ulaşım ve haberleşme sektörlerindeki gelişmelerin (demiryolu, telgraf) merkezî idarelere hâkimiyet alanları üzerindeki otoritelerini arttırma imkânı vermesi Osmanlı Devleti örneği üzerinden ele alınır.
- Avrupa devletleriyle girilen siyasi ve askerî rekabet çerçevesinde açılan kurumlara (Hendesehane ve Mühendishaneler, Mekteb-i Harbiye, Tıbbiye, Mülkiye ve diğer meslek okulları) ve II. Mahmud Dönemi'nden itibaren zorunlu örgün eğitimin başlatılmasına değerlendirilir. Bu kurumların ulus devletleşme sürecindeki rolleri kısaca açıklanır.
- Osmanlı Devleti'nde açılan azınlık okulları ile yabancı ve misyoner okullarına değerlendirilerek II. Abdülhamit Dönemi'nde devlet tarafından kurulan okullar kısaca ele alınır.
- ç) II. Abdülhamid Dönemi'nde gerçekleştirilen devlet hastanelerinin ve Dârülaceze gibi sosyal yardım kurumlarının kurulması, emeklilik sistemi ve yoksul aylığı uygulamaları ele alınır. Öğrencilerin, bu uygulamaların günümüzde de varlıklarını sürdürdüklerini değişim ve süreklilik açısından analiz etmeleri sağlanır.
- Türk tarihinde siyasi ve sosyal alanlardaki yüzyıllar boyunca süren değişime rağmen önemini devam ettiren/varlığını koruyan unsurlara (dil, aile yapısı, bayrak) değerlendirilir.

4. ÜNİTE: ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE DENGİ STRATEJİSİ (1774-1914)

11.4.1. 1774-1914 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.

- Başlıca siyasi gelişmeler olarak Aynalıkavak Tenkihnamesi (1779), Kırım'ın Rusya tarafından ilhakı (1783), Fransız İhtilali (1789), Zıstovi Antlaşması (1791), Yaş Antlaşması (1792), Fransa tarafından Mısır'ın işgali (1798), El-Ariş Antlaşması (1801), Sırp İsyanı (1804), Senedi İttifak (1808), Bükreş Antlaşması (1812), Viyana Kongresi (1815), Rum İsyanı (1821), Sudan'da Mısır-Osmanlı hakimiyetinin kurulması (1821-1881), Navarin Olayı (1827), Edirne Antlaşması (1829), Fransızların Cezayir'i alması (1830), Kütahya Antlaşması (1833), Hünkâr İskelesi Antlaşması (1833), Balta Limanı Antlaşması (1838), Nizip Muharebesi (1839), Tanzimat Fermanı (1839), Londra Antlaşması (1840), Londra Boğazlar Sözleşmesi (1841), Kırım Savaşı (1853-1856), Islahat Fermanı (1856), Paris Antlaşması (1856), Süveyş Kanalı'nın açılması (1869), Kanun-ı Esasi'nin ilanı (1876), Osmanlı-Rus Savaşı (1877-1878), Ayastefanos Antlaşması (1878), İngilizlerin Kıbrıs'ı işgali (1878), Berlin Antlaşması (1878), Fransızların Tunus'u işgali (1881), Düyûn-ı Umûmiye İdaresinin kurulması (1881), Üçlü İttifak'ın kurulması (1882), İngilizlerin Mısır'ı işgali (1882), Üçlü İtilaf'ın kurulması (1907), II. Meşrutiyet'in ilanı (1908), Bulgaristan'ın bağımsız olması (1908), Girit'in Yunanistan tarafından işgali (1908), Bosna-Hersek'in Avusturya Macaristan İmparatorluğu tarafından ilhakı (1908), 31 Mart Olayı (1909), Trablusgarp Savaşı (1911), Uşi Antlaşması (1912), I. Balkan Savaşı (1912), Londra Antlaşması (1913), Bâbiâli Baskını (1913), II. Balkan Savaşı (1913), Atina Antlaşması (1913), İstanbul Antlaşması (1913) ve Bükreş Antlaşması (1913) verilir. Burada verilen kronolojik sıralama, öğrencilerin kronolojik düşünme becerilerini desteklemeye yöneliktir. Sıralanan olay ve olgulara ilişkin bir konu anlatımı yapılmamalı ve bunların ezberletilmesi yoluna gidilmemelidir.

11.4.2. Osmanlı Devleti'nin siyasi varlığına yönelik iç ve dış tehditleri analiz eder.

- Osmanlı Devleti'nin güç kaybetmesiyle birlikte büyük güçlerin Osmanlı coğrafyasına nüfuz etme, muhtemel bir dağılma durumunda Osmanlı topraklarını paylaşma (Şark Meselesi) veya işgal etme (Kuzey Afrika'daki toprak kayıpları vb.) çabaları küresel güç mücadelesi bağlamında ele alınır.
- 1815 Viyana Kongresi ile başlayan süreçte büyük güçlerin müdahalesiyle uluslararası boyut kazanan konular (1821 Rum İsyanı ve sonrasında Yunanistan'ın kurulması ve Osmanlı Devleti aleyhine topraklarını genişletmesi, Kırım Savaşı ve sonrasında Osmanlı Devleti'nin Paris Antlaşması ile Avrupa devletler hukukuna dâhil edilmesi, 93 Harbi ve sonrasında Berlin Kongresi ile Doğu Anadolu'daki Ermeni Meselesi) bağlamında Osmanlı Devleti'nin varlığının Avrupalı devletler tarafından tehdit edildiği üzerinde durulur.
- Mehmet Ali Paşa'nın Osmanlı Devleti'nin merkezi yönetimine rağmen güç kazanması ve nüfuz alanını genişletme çabalarına değinilir.
- ç) Rusya'nın Türk Boğazları ile ilgili talepleri karşısında Avrupalı güçlerin Osmanlı Devleti'nin yanında yer almasına ve bunun gerekçelerine değinilir.
- Öğrencilerin, 1768-1914 arasındaki süreçte Osmanlı-Rus rekabetini sebep-sonuç ilişkisi açısından analiz etmeleri sağlanır.

- Avrupa devletleri arasındaki bloklaşmalarla değişen uluslararası şartlara değinilerek Avrupa'daki topraklarını kaybeden Osmanlı Devleti'nin çeşitli büyük güçlerle ittifak arayışları ele alınır.
- Birinci Dünya Savaşı öncesinde ülke dışındaki Müslüman toplulukların (Arakan, Azerbaycan, Moritus vb.) Osmanlı Devleti'ne yaptığı yardımlara değinilir. Öğrencilerin, bu yardımlarda bulunanların duygu, düşünce ve amaçlarına dair çıkarımlarda bulunmaları sağlanır.

11.4.3. Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı ve Kanun-ı Esasi'nin içeriklerini küresel ve yerel siyasi şartlar bağlamında değerlendirir.

- Öğrencilerin, Sened-i İttifak, Tanzimat ve Islahat Fermanları ile Kanun-ı Esasi'nin (I. ve II. Meşrutiyet); uluslararası güçler, yerel siyasi aktörler ve ahalinin kriz dönemlerindeki farklı taleplerinin merkezî idare tarafından uzlaştırılmasına yönelik çabalar olduğunu değerlendirmeleri sağlanır.
- Mecelle ve Kanun-ı Esasi örnekleri üzerinden Osmanlı hukuk sisteminde meydana gelen değişiklikler; devlet-toplum ilişkileri ve Osmanlı Devleti'nin Avrupa siyasi sistemine entegrasyonu çerçevesinde kısaca ele alınır.
- Osmanlı Devleti'nin dağılmasını önlemeye yönelik Üç Tarz-ı Siyaset olarak bilinen fikir akımlarının, merkezî idarenin ve düşünce adamlarının siyasi ve toplumsal birliği koruma çabaları olduğuna değinilir.
- ç) Osmanlı Devleti'nde XIX. yüzyılda başlayan seçim ve meclis kültürünün (muhtarlıklar, taşra meclisleri, Meşrutiyet dönemlerinde yapılan mebus seçimleri, çok partili hayata geçiş denemeleri) demokratikleşme yolunda atılan adımlar olduğuna değinilir.

11.4.4. 1876-1913 arasında gerçekleştirilen darbelerin Osmanlı siyasi hayatı üzerindeki etkilerini değerlendirir.

- 1876, 1909 ve 1913 darbelerinin sebeplerine ve sosyo-politik sonuçlarına ve bu süreçte yaşanan toprak kayıplarına değinilir.
- Öğrencilerin, Osmanlı Devleti'nde gerçekleştirilen darbeleri ve bunların karakteristik özelliklerini analiz etmeleri sağlanır.

5. ÜNİTE: XIX VE XX. YÜZYILDA DEĞİŞEN SOSYO-EKONOMİK HAYAT

11.5.1. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde endüstriyel üretime geçiş çabalarını ve bu süreçte yaşanan zorlukları analiz eder.

- Osmanlı Devleti'nde sanayileşme çabalarının önündeki engellere (sermaye, bilim ve teknoloji, yetişmiş personel ve uzun vadeli strateji konularındaki yetersizlikler) değinilir.
- Küresel kapitalist güçlerle rekabet etme konusundaki zorluklar; 1838 Balta Limanı Antlaşması örneğinden hareketle gümrük ve ticaret antlaşmalarının sınırlayıcılığı ve yerli üretim yerine ithalatın tercih edilmesi gibi faktörler bağlamında kısaca ele alınır.
- 1856'dan sonraki süreçte kamu maliyesinde yaşanan borç krizleri sonucunda Düyûn-ı Umûmiye İdaresinin kurulmasına değinilir.
- Öğrencilerin, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerindeki ekonomik duruma dair göstergelerin yer aldığı verileri inceleyip analiz etmeleri sağlanır.
- İttihat ve Terakki Hükûmetlerinin hedeflediği Millî İktisat Politikasına değinilir.

11.5.2. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerindeki nüfus hareketlerinin siyasi, askerî ve ekonomik sebep ve sonuçlarını analiz eder.

- Osmanlı Devleti'ndeki nüfus artış hızının büyük güçlere nispetle azalmasının uluslararası rekabette güç kaybı üzerindeki etkilerine değinilir.
- Öğrencilerin, Osmanlı Devleti'nin toprak kaybetmesiyle başlayan süreçte Türk ve Müslüman ahalinin maruz kaldığı katliamları, İstanbul ve Anadolu'ya yaptıkları göçler sırasında yaşadıklarını tarihsel empati kurarak analiz etmeleri sağlanır.

11.5.3. Modernleşmeyle birlikte sosyal, ekonomik ve politik anlayışta yaşanan değişim ve dönüşümlerin gündelik hayata etkilerini analiz eder.

- Modern şehirlerin dokusunda yaşanan değişimin olumlu ve olumsuz sonuçları kısaca ele alınır.
- Öğrencilerin, XIX. yüzyıldaki salgın hastalıkların etkilerini ve Osmanlı Devleti'nin buna yönelik aldığı tedbirler kapsamında edinilen tecrübeyi analiz etmeleri sağlanır.
- XIX. yüzyılda gazetelerin ve diğer süreli yayınların artmasıyla birlikte kamuoyunun etkin hale geldiği vurgulanır.